

Beletristica, sciintie, arte, viétia sociala, moda.

Totu-odata organulu publicatiunilor „Societâti pentru fondu de teatru nationalu.“

Pest'a Domineca 11/23 opt.	Va esi in fia-care domineca, cu portrete si alte ilustratiuni; ca premiu se dau tablouri pompose. La fia-care numeru se alatura o colla de romanu.	Pretiuulu pentru Austria pe jul.—dec. 5 fl. pentru tablou 80 cr. Pentru Romani'a pe jul.—dec. unu galbenu, pentru tablou trei sfanti.	Nr. 41.	Cancelari'a redactiunii Strat'a sierpelui Nr. 2, unde sunt a se adresá manuscriptele si banii de prenumeratiune.	Prenumeratiunile se potu face la tóte postele. Pentru Romani'a in librari'a dloru Socecu et comp. in Bucuresci.	Anulu VI. 1870
--	---	--	--------------------------	--	--	---

Relatiunea dlui Iosifu Hodosiu

despre teatru in tierile romane.*)

Domniloru,

Dati-mi voia sê ve impartesiescu unele notitie, ce mi-am facutu in Bucuresci, de unde me intorecu chiar acum, despre inceputulu si progressulu teatrului natiunalu romanu in tierile nóstre de dincolo de Carpati. Vetì avé aci in scurtu datele istorice cele mai succinte despre unu institutu, care, in chiamarea sa de a educá si instruí poporulu, nu este si nu póte fi alta decâtu cea mai viia si cea mai fidela espressione a cugetárilor morale ale societâti.

I.

Voiu incepe cu Romani'a propria, si voiú díce cu dlu Nicolae M. Philimon, câ: nu scimu déca inainte de Caragea (1812) va fi existatu teatru in tier'a romanésca. Istori'a nu ni spune nimicu. Chiar traditiunile populare nu ni aréta decâtu venirea unoru escamatori Arabi si Turci, cari scoteau panglice din guri, infigeau ace

prin muschii maniloru, versau meu pe nasu, si scoteau din capu o multíme de caciule.

In timpulu lui Caragea venì pentru prim'a-óra unu întreprindietoriu de diorama, si cladì unu teatru de scanduri in curtea banului Manolache Brancovénulu, (unii díceu câ pe loculu lui Slatinénu). Acestu teatru opticu, tienù câtu-va timpu, ér mai in urma domniti'a Ralu cladì la cisméu'a rosía o sala de balu, in care se adunau boierii si cocónele de petreceau nop-tile cele lungi ale iernei.

Pucinu inse dupa aceea, venì in Bucuresci unu întreprindietoriu de teatru melo-dramaticu, cu o trupa formata astfeliu in câtu sê póta represintá: tragedíe, drame, comedíe si chiar opere.

In timpulu acest'a natiunea elena se pregatiá sê rupa lantiurile ce de patru secolu o tienea in sclavía. Barbatii cei mai luminati si mai patrioti ai acestei natiuni, se adunasera din tóte partile in Romani'a si in tierile vecine cu dins'a, si formasera in Bucuresci unu centru de operatiune alu mai multoru comitete, ce lucrau in unire, pentru binele patriei loru.

Acesti ómeni, cunoscéndu câtu de multu contribuiesce teatrulu la formarea inimei unui poporu, si la pregatirea lui pentru fapte eroice,

*) Cetita la inaugurarea Societâti pentru fondu de teatru nationalu, la 4 oct. in Deva.

se ghîndira a infintia unu teatru in limb'a elinésca. Ei au formatu repertoriulu loru totu din piese pline de patriotismu, virtute, abnegatiune, si ura in contra tiranfeii.

Prim'a productiune ce se represintă pe scen'a acestui teatru, fu „Mórtea lui Iuliu Cesare“ de Voltaire, tradusa in elinesce de logofetulu G. Serurie. Succesulu ei fu splendidu; intimpinarea fu atátu de mare, in câtu dupa iesirea din teatru multi dintre elini intonau pe strade peanulu resbunării si alu mortii.

Actorii au fostu mai toti studenti din scó-l'a elinésca.

La inceputu rolele femeiesci se jocau de barbati; in urma s'a gasitu o femeia a nume *Marghiola* (romana), care a primitu cu mare placere sê jóce rolele femeiesci in tóte piesele repertoriului.

Junii romani ce-si faceau studiele in scó-l'a elinésca, vediendu pe straii realisandu intr'unu timpu atátu de scurtu, o institutiune de cea mai mare necesitate pentru o natiune, luara hotarirea de a-i imitá.

Spre acestu scopu se alesera câti-va din cei mai cu talentu, si in pucinu timpu redicara pe scena faimós'a tragedía a lui *Euripide* numita „Ecuba“ (tradusa din elinesce de A. Nanescu, unulu dintre junii actori romani. Rolulu Evavei dintr'acésta opera s'a jocalu — asié spunu contimpurani — de dlu I. E. Radulescu, carele dorindu ca representatiunea sê iéssa intru tóte bine, impliniá si rolulu de sufleru.)

Acésta piesa pentru prim'a-óra dede ocaziune limbei romane a intrá in templulu muse-loru. Se mai representara si alte productiuni, tóte cu celu mai bunu succesu.

Revolutiunea lui Tudoru Vladimirescu, care dete natiunii romane drepturile ei cele stramosiesci, o detorâmu in mare parte ideiloru de libertate si eroismu culesse de junii romani din piesele: „Mórtea lui Cesar“, „Achilu“, „Timoleon“ si „Ecuba.“

Câtu durara aceste turburâri politice, in cari romanii cu armele in mana smulsera de la tiranii loru dreptulu de a fi guvernati de príncipi romani, teatrulu stetù inchisu.

Dupa revolutiune veni la domnia príncipele Grigorie D. Ghica.

In acestu timpu se formá o societate secreta, ai careia capi si zelosi spriginitori erau Constantinu Golescu si I. Eliade. In program'a acestei societâti la punctu VII. erá „Formarea unui teatru natiunalu.“ Despre care vorbi si dlu Vulcanu.

Dupa caderea lui Grigorie D. Ghica, sub guvernulu provisoriu, s'a facutu o mica incercare din partea lui *Aristia* pentru desceptarea gustului de teatru. Elu a represintatu cu scolarii sei pe „Junius Brutus“ si „Oreste“ de Alfieri, ér mai in urma pe „Zaira“ de Voltaire. Pe cele dóue d'antâiu in limb'a elina, ér pe acésta din urma in limb'a francesca. Dintre junii scolari s'a distinsu mai multu — asié se díce — C. A. Rosetti, carele a represintatu pe *Egistu* tiranulu in tragedi'a „Oreste“ cu o ferocía atátu de naturala, in câtu a spaimentatu pe publicu si chiar pe *Aristia* professorulu seu.

La an. 1834 fu numitu domnu Alesandru Dimitrie Ghica.

Pe acesti timpi se infintia o societate filarmonica Fundatori ei au fostu: I. E. Radulescu, I. Campineanu si C. *Aristia*. Celu d'antâiu contribuiá cu doi galbeni pe luna, lucrâri literarie si sacrificie tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, insciintiári etc.; celu de alu doile cu patru galbeni pe luna; ér *Aristia* cu unu galbenu pe luna si indatorirea de a dá lectiuni dramatice câte siese óre pe fia-care dí.

Dupa siese luni de lupte gigantice in contra dificultâtiloru de totu felulu, societatea isbuti a pune in scena pe „Mahomet“ de Voltaire, cu luesulu si ingrigirea potintiósca in acei timpi.

Pies'a in fine, reusi de minune. Publiculu, acusatu asta-di câ nu este in stare sê intieléga productiunile classice, se entusiasmase atátu de multu, in câtu cerea prin manifestâri sgomotosé reproducerea piesei.

Junii elevi ce se distinsera in acésta piesa au fostu: Nicu Andronescu, Ioanu Curie, Diamandi Nicolae si Ralitia Michailleanu.

Dar inimicii romaniloru prevediendu moralitatea si patriotismulu, ce potea sê inspire asemenea piese in inim'a poporului, intrebuintiara tóte medilócele si suira pe scena comedie si farse imorale, cari corumpu spiritulu si inim'a.

Éta ce dícea in acésta materia repausatulu B. Catargiu intr'unu articulu facutu in urm'a represintârii dramei: „Misantropi'a si Pocainti'a“ de Cotzebue: „Lasati dar, voi fii ai acelloru mari domnitori ai lunei, lasati bufonari'a si satir'a pe sém'a acelloru suflète inghiessuite, pe sém'a acelloru duchuri serace. Parintii vostri au fostu mari, si voi nu poteti fi mici. — Vei ca actorulu romanu sê arate ceea ce este? Fâ-lu sê traiésca in elementele stramosiloru sei. Glori'a, amorulu, generositatea, patriotismulu, res-

bunarea, dreptatea — éta ce-i trebuie lui ca sê fia mare. Dâ-i tragedie sangerose, si drame scrise cu lacrimi, si le va jocá bine. Nu-i dá farsa, cá elu nu scie sê fia buffon; elu n'a sciutu a se slugari si a se maimutiá; nu-lu vei vedé nici-odata sê-si scie rolulu, pentru cá nu-i place nici in gluma a fi mascariciu. — Priviti teatrulu ca o scóla de moralu, si veti aflá pe actori mandri de a fi professorii poporului, si veti vedé si actori buni. Faceti pe actorulu romanu sê mérga, singuru imbulzitu de sine, inecatu in lacreme pe ambonulu seu, sê invetie, sê induplece, sê misce inimel, sê se simtia fericitu si mandru de professi'a sa. Nu lu têtiti in sila a-i pune peruc'a bufonului in capu, a-lu face o caricatura si a-lu umilí spre a se scálmbá inaintea unui publicu, care si elu e totu romanu, si singuru nu scie pentru ce nu-i placu scálmbaturile. — Acest'a este misterulu teatrulu socotitu in adeverat'a lui insemnare, si astfelu a fostu socotitu si intre cei vechi.“

Dar efectulu moralu ce produsese reprezentarea lui „Mahomet“ fu necalculabilu: venitul societátii filarmonice se indicé; numarul membrilor ei se redicá pana la sieptedeci individe, intre cari figurau cei mai nobili si mai inteligenti barbati ai societátii romane. Entusiasmulu merse asié departe, incátu unii dintre asociati, si chiar dintre particulari in sacr'a si patriotic'a lor esaltare, incepura a dotá societatea cu donatiuni testamentarie. C. Manu dede primulu semnalu inzestrandu societatea cu dóue mfi galbeni cari inmultíndu-se prin dobéndi, credemu cá se voru fi intrebuintiatu la cladirea teatrului.

Dar inamiculu celu neimpacatu alu fericirii romaniloru, vedíndu tóte aceste marimóse aspiratiuni catra civilisare, atítiá mai antáiu gelosí'a intre capii societátii, apoi intre I. Campineanu si principele domnitoriu, ér dupa aceea prin coruptiune si intriga reusí a se distrúge acea societate, care de ar fi esistatu pan'acum, negresítu cá artea dramatica si literatur'a nóstra ar fi ajunsu la mare gradu de cultura.

Pucinu ce-va mai in urma, se facura nóue incercári pentru reinfintiarea societátii filarmonice. C. Aristia fu insarcinatu cu acésta lucrare. Elu conduse lucrurile cu mare silintia si amoru propriu; vedíndu inse cá teatrulu si literatur'a erau numai unu pretestu, ér adeveratulu scopu érá intrig'a política, se retrase.

Mai in urma, la staruinti'a domnitorului, a primitu Aristia éra si directiunea teatrului, dar dapa suirea pe scena a lui „Saul“, de Al-

fieri, cu unu succesu giganticu, in care se distinsé fórte multu junele Curie, incepura persecutiuni indirecte, cari adusera caderea definitiva a teatrului. — Cea mai mare lovire data teatrului, a fostu oprirea lui Momolo de a mai inchiriá sal'a pentru represintatiuni romane.

La anulu 1844—1845. Constantinu Carageali, elevu alu lui Aristia, paresí capital'a Moldaviei, unde intreprindea artea dramatica cu mare succesu, si insocindu-se cu C. Michailleanu, si prin concursulu dloru Anesti Cronibace, Lascareseu, Ralitia Stoenescu si Calliope Carageali, deschisera éra-si teatru.

Asta-di teatrulu este in flóre; elu este subventiunatu de statu. Sunt societátile cele mai bune; artisti cu nume europénu; si unu grandiosu edificiu, care stralucesce intre palatele de cultura si educatiune natiunala in Bucuresci.

II.

Sê trecemu acum in Moldova. Sê vedemu ce a insemnatu dlu O. Negruzzi pre la a. 1863 despre teatrulu romanu in Iasi, si propriamente in Moldova.

La 1833 fratii Fouraux facura intr'o casa vechia o sala de teatru (de care Iasii érá lipsitu), ca sê jóce pantomima si dantiulu pe franghia. Noutatea lucrului facú sê prospereze intreprinderea acestori industriasi, in cátu se incercara a dá si mici vodeville, ce ocupara teatrulu mai multi ani. Atunci incepura a se ghindí si la unu teatru romanu. D. G. Asaky, cu asistinti'a a cáti-va amatori si a cáti-va scolari, ni dete mai multe bucáti traduse, cari, cu tóta slabitiunea actoriloru si pucinetatea mediceloru de cari dispuneau, ni dovedira, cá lucrulu nu e asié de cu nepotintia precum se credea, si cá limb'a romana resuna totu atátu de bine la urechia ca si sor'a sa italiana. Inse nemarginíndu-se in representatiuni de poterea actoriloru sei, vroí sê ni arete dram'a si oper'a. Vedíuramu pe Petru Raresiu si pe Nõrm'a. Dar aici, cu tóta indulgenti'a audítorului, trup'a de amatori facú unu mare *fasco*, si publiculu, fara a-si recí dorinti'a de a avé unu teatru natiunalu, simtí stemperandu-i-se entusiasmulu.

Guvernulu se asociá cu dorinti'a publica. Elu numí unu comitetu teatralu, care sê se ocupe cu infintiarea personalului, cu alegerea pieseloru etc. Indata inse ce junii membri ai comitetului primira cu placere asta onorifica insarcinare, totu elu guvernulu prefacú comitetulu in intreprisa si pe membrii lui in directori *fara voia*. Glum'a érá cam grósa, cá-ci

acum nu erá vorb'a a cheltuí numai timpulu, erá a deslegá si pung'a. Cu tóte aceste, ilusiunile junetiei — câ-ci erau juni atunci — care incepe cu curagiu ori-ce întreprindere, candu ea are de scopu unu bine publicu, faché pre improvisatii întreprindietori (V. Alesandri, M. Cogalniceanu, C. Negruzzi) a se apucá cu totu deadinsulu de lucru, mai alesu candu erá in jocu si amorulu loru propriu. Ei erau indetorati a tiené dóue trupe, un'a francesa si alt'a romana, si pentru ast'a li se dá o subventiune *de patru-ori mai mica decâtu* este asta-di.

Adusera o trupa francesa, care jocá vodevilulu, dram'a si oper'a comica; si publiculu si-póte aduce aminte, câ de atunci n'a avutu mai buni actori: inse nu erá acest'a greulu. Greulu erá teatrulu romanu, pentru care trebuiá creatu totu: decoruri, piese, personalu etc.

Ce erá de facutu? Nu se mai poteau luá baietii de pe barcele scólei ca sê se urce pe scena; ei aveau de invetiati lectiunile loru, ér nu piese de teatru. Întreprindietorii nostri se ghîndira multu; si — dupa mai multe idei care de care mai ciudate, câ-ci unulu propunea sê tocmésca ómeni pe cari imbracandu-i in hainele respective sê iésa pe scena pentru forma, si rolulu loru sê se cetósca de unu lectoru ad hoc între culise; altulu dícea ca sê se tiparésca pies'a si sê se imparta la privitori, care sê o citésca in sunetulu orchestrei etc. etc., — in fine primesdí'a fiindu mare, se decisera, ca generalii candu au a face vr'o întreprindere riscata, sê faca apelu la junii de *bonne volonté*. Apelulu fu audítu. In curendu mai multi tineri se infatiosiará; si o trupa ca prin minune se gasí infintiata.

Dar cu tóta bun'a loru vointia, acesti *enfants perdus* nu cunosceau nici rudimentele artei dramatice. In lips'a altora, întreprindietorii nostri se facura professori de declamatiune si de mimica: s'apucara a invetiá pe actori aceea ce si ei scieau, séu mai bine dícundu nu scieau. Ce e dreptulu, la inceputu actorulu uitá câ nu trebue sê steie decâtu cu faci'a spre publicu; actriti'a, in locu sê iésa pe usia, iesiá prin parete, dar publiculu erá indulgentu; elu ridea si aplaudá.

Acum trup'a cam schiópa, cam nemernica, erá plina de dorintia a se produce si plina de sperantia in viitoriulu ei. Decorurile se barbuilase, se cârpise, nu mai lipsiá decâtu materi'a . . . piesele! La tóte se ghîndise afara de repertoriu.

Adunandu-se tóte traducerile ce se gasira pe la libraríe si aici (in Moldov'a) si peste Mil-

covu (in Romani'a), se vedíu câ nu se potea dá nici „Oreste“, nici „Mahometu“, nici „Alzira.“ Chiar cele mai usóre din piesele lui Molière erau grele pentru noii actori. Nu remase alta decâtu totu întreprindietorii sê se faca si autori séu traductori. Se pusera tus-trei pe lucru; alesera din repertoriulu francesu si germanu acele ce li parura mai lesnicióse, mai potrivite cu puterea noilor actori, si traducéndu, prelucrandu, une-ori localisandu, representatiunile incepura; publiculu se multiamí, actorii se incuragiara si tréb'a mergea struna.

Dóue-dieci si mai bine de ani au trecut de atunci. In timpulu acest'a, acesti trei ómeni au avutu multu mai serióse ocupatiuni in tiér'a loru. Sum siguru inse, câ totu nu uita timpulu acelu ferice, a caruia suvenire singura mai póte aduce unu zimbetu pe vestedítele loru buze, mai póte sê le discretiésca fruntea plesiu-vita!

. . . Pucinu câte pucinu trup'a se inbunatatí. Dintre actori se desvelira adeverate talente. Poni, Teodorini, Luchianu, Sterianca, Gabriela, etc. poteau incepe acum ori-ce rolu fia elu câtu de greu. Repertoriulu se imbogatiá si Alesandri incepú a ni aretá frumósele lui opuri. „Iorgu de la Sadagur'a“ fu antái'a sa piesa originala. Ea avú unu mare succesu, câ-ci autorulu, biciuindu xenomani'a, (manía pentru locuri straine), ridiculísá defectulu ce aveau si au inca unii din junii educati in strainetate de a gasí tóte cele rele in tiér'a loru.

Aceste tóte avura o influentia mare a supra limbei. Déca unele piese aveau óre-cari expresiuni familiare, ele erau la loculu loru, si indata veniá dialogulu elegantu, fara pretensiune si naturalu. Comedi'a nu ajunsese a fi burlésca, si dram'a erá tragica, fara a fi sbuciumata si hídósa. Publiculu si-aduce aminte de Poni — mortu in flórea etátii — in „Angelo“, „Lazar pastorulu“, etc.; de Teodorini in „Jocatoriulu“, „Saulu“, etc.; candu la teatru petrecea si elu câte-va óre placute din cele multe neplacute ale vietiei!

Acum întreprindietorii nostri, multiamiti câ au pusu temelí'a teatrului natiunalu, se retrasera. Alte directiuni i urmara; cari nu avura a se luptá cu greutátile ce intimpinasera ei. O nóua sala de teatru se eladí, si D. M. Millo luá directiunea.

Negresítu câ ea nu potea cadé in mai bune mauí. D. Millo autoru si actoru erá singuru in stare a consolidá edificiulu, redicatu cu atâte ostenele. Elu ni aretá pe scena mai multe piese, între cari „Pétr'a din casa“, „Samson“, Chiri-

„Locuinti'a ex-imperatesei Eugenia in Hastings in Anglia.

ti'a", „Niscorescu“, etc. avura succese fabuloase. Concursulu lui Alecsandri, l'enfant gaté a nostru, facea că erá destulu sê se arete numele lui pe afisiu, pentru ca sê se imple sal'a, unde resună si incantatóri'a vióra a lui Flechtenmacher. Intr'unu cuventu, teatrulu romanescu erá in flórea lui.

Déca inse unu curiosu ar fi observatu cu sange rece mersulu seu, ar fi vediatu cu intristare că nu are base solide. In adeveru, erá o trupa recrutata dintre tineri inamorati in artea dramatica, erá si o sala spatiósa, dar trup'a actoriloru nu avea decátu aplauzele publicului, si candu se inchidea portile teatrului, ómenii acestia remaneau pe pavea, fara sê se ghîndesca nime la dinsi. Sal'a, cladita intr'unu capetu departe de centrulu orasiului, avea pe langa acésta si alte defecte. Lasandu că erá lipsita de acustica, dar erá umeda si rece; actorii capetau junghiuri, junghiurile aduceau oftic'a, si in curendu Poni, P. Niculau, Marghiól'a, Sterianc'a, N. Teodoru, etc. se facura tristele ei victime!

Cu cine se inlocuía desiértulu ce se facea in rangurile acestoru luptatori? Cu alti devotati tineri, cari aveau aceea-si perspectiva, lips'a si oftic'a!

Unii desertara. Millo si Teodorini se dusera departe sê caute unu mai bunu norocu. Altii intornandu-si ochii lacrimati de la scen'a ingrata, ce fusese primul si singurulu loru amoru, fugiau cu o imprecatiune, vade retro! si cautau a gasí vr'o alta cariera care li promitea celu pucinu unu adapostu si o bucata de pana la betranetie.

Asié dar teatrulu romanu incepù a decadé, că-ci elu nici erá chipu a se sustiené fara unu conservatoriu, fara o scóla care sê formeze actori pentru a inlocuí pre cei ce moriau! Si déca din candu in candu se mai dá representatiuni romane, ele erau numai o intreprindere hasardósa a unoru ómeni curagiosi, pre cari curendu o facea sê cada indiferenti'a Philaminteloru amoróse de scen'a straina, ce gasiau că a merge la teatrulu natiunalu nu erá de bon ton:

„C'est une chose, ma chère, horrible, une abomination!

„Pe semne n'ai bagatu séma că lui Jean si dîcu Ion.“
(Gr. Alesandrescu.)

Scimu că unu proiectu ce se facuse pentru teatru zace ingropatu in archivele ministeriului de esterne, ca si dorinti'a exprimata de camera de a se cladí o nóua sala pe locul teatrului

vechiu. Sê sperâmu că li va vení si loru rondulu de a iesí din mormentulu loru.

III.

Me oprescu ací dloru, esprimendu-mi cea mai adanca parere de reu, că nu ve potu vorbí si despre teatrulu natiunalu romanu in Bucovin'a, — că-ci nu esiste. Cu atátu mai pucinu potu fi in stare de a ve relatá despre teatru romanu aici in Transilvani'a si partile ei: dvóstre o sciti, că n'a fostu si nu este. Sê sperâmu inse, că va fi; si va fi din poterile nóstre proprie.

Asta-di dvóstre, si cu dvóstre Romanii toti sunt chiamati a pune base acestui institutu natiunalu atátu de simtítu pentru cultur'a si instructiunea poporului romanu; institutu de teatru romanu, care, precum am dîsu la inceputu, trebuie sê fia espressiunea cugetáriloru morale ale societátii nóstre.

Fia, ca lucrárele dvóstre si concursulu tuturoru romaniloru sê aiba succesele cele mai palpabile, pentru cultur'a limbei si consolidarea natiunalitátii nóstre romane!

Dorulu copilei.

I.

Im unu bade, dusu departe,
Si nu-mi mai tramite carte,
Nici pe venturi, nici pe nori,
Si nici pe miroసు de flori
Mandrulu sóre 'n bratiu de nori,
Ori resare, ori santiesce,
Totu in doru-i me gasesce.
Lun'a-a noptiloru mirésa,
In doru m'afla, 'n doru lasa,
Si in launtru 'n chilióra,
Si la flori in gradinióra,
Doru-i dulce me'npresóra.
De mergu sér'a la funtana,
Dorulu teu bade me mana;
De mergu diu'a 'n campu si lunce,
Elu me duce si aduce.
Si pe căi si pe coline,
P'unde am amblatu cu tine,
Dorulu teu mai tare-mi vine.
Vina bade badisoru,
Sê nu ducu atát'a doru,
Că n'am sufletu bunu in lume,
Sufletu bunu, care mi-ar spune:
Ce sê facu de-atát'a doru,
Nici in floru, si nici nu moru!!

II.

Déca fluturulu de véra
 Trece ca unu ventu de séra,
 — Róu'a dulce de pe flori,
 Aburesce diu'a 'n bori —
 Déca-o flóre, far' de sóre
 Nu póte d'a mai traí,
 Ce nu potu si eu morí!?!!

III

Ap'a curge la isvoru,
 Florile 'n poéna 'nfloru,
 Frundi'a 'n codru inverdiesce
 Fluturélulu se 'n dulcesce.
 Tóte 'n lume inflorescu,
 Tóte 'n lume 'ntinerescu!

Érb'a-i verde peste malu,
 Peste malu, peste hotaru,
 Ciocarli'a cantatória
 Sbéra dulce pest'ogóre,
 Tóte 'nfloru si 'ntinerescu,
 Numai eu me vescediescu!!

Vasilii Budescu.

Crucea négra.

-- Novela. --

(Continuare din nr. 39.)

Intr'o séra Julianu siedea pe stanca, si se luptá cu dorerile unui amoru desperatu; candu éta se apropia de elu unu fetiorasiu tineru, unu pastoriu de pe cele cóste de munti.

— Buna odihna, domnisorule, — lu-salutá pastoriulu.

— Buna sê-ti ffa anim'a! — i response Julianu cu o salutare propria romanésca. Dar unde ambli fartate?

— Amblu si eu ca tóta lumea, domnisorule, ca unu neunu, din délu in vale, din vale in délu, si nu mai sciu ce facu, — hei, mare hótia e dragostea ast'a, domnisorule, ti-face móra 'n capu, si nu mai poti maciná cu ea unu gandu de tréba déca te-ajunge necasulu.

Bietulu Julianu nu mai sciá sê zimbésca ori sê lacrima.

— Dar cum fartate, ce ai patítu cu dragostea?

— Sê-ti spunu, domnisorule, din capetu, ca dio io de aceea am vinitu la dta, si te totu cauta de dóue díle, câ scíu câ dta scii carte si poti face rendu de unu picu de scrisóre, câ am

trebuintia de ea. — Câ judele meu scéfe unu picu de carte si vreu, sê facu lucru cu isprava ca unu dascalu, sê véda câ-su omu.

„Siediui câtu siediuu*) cu Aniti'a bocotanului acestuia de jude, si ce e dreptu nici rusîne nici pecatu — mi-erá dragu, câ erá frumoása, domnisorule, dícu dieu de erá féta de craiu ca Aniti'a in siepte tieri, — apoi ni-a totu facutu pedeca hârc'a acea betrana, si nu vré sê o marite dupa mine, apoi ce e lucru dreptu, io-su fetioru câtu mi-aflu dragutia pe tóte degetele câte dóue, ca nesce pauntie, si-su jocusiu ca unu calusieriu, care de care mi-face péna din cositi'a sa, si mi-dâ mere din sinu — dar totu si Aniti'a acea me pune bine, câ mi-sciam io vorbele cu ea, si hei-hei-hei, ce doi hoti de ochisiori avea, ca dóue sulitie — s'o fi vediutu domnisorule, hm — ti-lasai tiér'a pentru ea; dar asié-su babele acestea, nu-su bune de alta decâtu sê astupi câte ripe tóte cu ele — si mi-strictá tóta tréb'a. Fâ bine, te rogu, scrie-mi o carte si unu picu de scrisóre numai cam asié: „Scumpa, ce a fostu verde s'a uscatu, ce a fostu dulce s'a mancatu, vedu câ nu ne potemu iubi. — Mergi dupa cine vei vré, câ eu mi-am incredintiatu alt'a.“ — Atât'a domnisorule!

Julianu ascultá cu melancolia acésta naitate a fetiorului, si se mirá câtu de fericitu póte fi unu pastoriu si in nefericirea sa. Déca sórtea i persecuedia celu mai sacru simtimentu, díce câ ce a fostu verde s'a uscatu, ce a fostu dulce s'a mancatu. Lui nu-i placea de caracterulu si usiuratatea pastoriului, dar unu desperatu n'avea dispositiune la dojana si disputa. Apoi cugetá si elu: sermana Anita, nu multu perdi.

— Bine, frate, díse elu, si scóse din buzunariu hartja si cerusa sê scrie.

— Oho, nu asié, domnisorule, cu venduiéla si cu socotéla, cum se cade, adu-mi-o mane pe astá vreme scrisa cu cernéla, si eu voiu vini éra dupa ea. Numai scrie bine, domnisorule, sê véda câ nu mi-i de ea; apoi asculta, ti-aducu unu melu — scii, cum e pamentulu de grasu.

— Nu-mi trebue, fartate, melulu teu, — vino mane si ti-dau scrisórea.

V. R. Buticescu.

(Va urmá.)

*) A siedé cu o féta, in limb'a poporului insemnédia: a o iubi, a fi in relatiune de amoru cu ea.

SALONU.

Conversare cu cetitóriele.

— Brusel'a in 16 oct. —

Amabile cetitórie,

Inca din 8 ale lunii trecute am parasitu Parisulu, si m'am retrasu la Brusel'a, capital'a Belgiei.

Inainte de a ve vorbi ce-va despre cele de precie, permiteti-mi sê v'aduc a minte desolatóri'a stare in carea se aflá capital'a Franciei, candu pleacasem dintr'ins'a. Unu amestecu de entusiasmu si de deseperare erá trasur'a principala in fisionomi'a Parisului amenintiatu de inspaimentatóri'a sórte a unui asediu, cine scie câtu de lungu. Partea valida a locuitoriloru erá tóta diu'a cu armele in mana, facêndu exercitiu si mersure. Convoiuiri de poporatiune cutrierau bulevardele cu stindardele republicei in frunte, si intonau cu esaltatiune teribil'a Marsiliesa. Gradinele, pietiele, si unele bulevarde erau schimbate in stauale de oi si de boi. Pre de alta parte se petreceau emigratiunile si imigratiunile. Garele ti-se pareau nesce furnicari. Germani espulsati, straipe de tóte limbile, familie parisienne chiar, se grabiau pre intrecutu a esí dintre zidurile tristei capitale si a-si cautá adapostulu prin Belg'i'a si prin Elveti'a. Intr'aceea locuitorii de prin pregiurulu Parisului, lasandu-si vetrele pustie, inundau capital'a cu care incarcate de mobile si de bucate. Spaim'a si desperarea se desemnau pre feciele acestoru nefericiti, carii au lasatu in urma-le sate in floritórie, ca sê fia incenusiate de soldatulu barbaru. Cam asié erá Parisulu, candu i-am dîsu dorerosulu remasu bunu !

Ce contrastu intre dóue tieri, dintre cari un'a geme sub greutatea armeloru, si cealalta infloresce ca surisulu divinu alu pazei ! Intrandu pre teritoriulu Belgiei am potutu intielege acestu contrastu. Candu priviam inapoi, nu mi se presintă dinainte ochiloru decátu gramedi de cadavre in balti de sange, sate ardiende, tierani cuprinsi de panica fugêndu incatrau i duceau ochii, locuri pustite, si mame plangêndu-si fii inchinati mortii ! . . .

Cautandu inse inainte, me simtiam mai usioratu de amaratiunea si jalea mea ; vedeam éra-si viéti'a sub aspectulu ei naturalu. Ómenii bucurandu-se de linisce, se impartiau veseli la operile dîlei ; tieranulu asudá in brazda, dar sudórea nu-lu superá, cá-ci scíá cá printr'ins'a se fecundéza rodulu aruncatu in tierina ; muncitoriulu cu instrumêntele subsuóra alergá cu neastemperu la oficinele, de unde va sê duca familie sale pana de séra ; negutiatoriulu caletoriá fara alta grigia decátu aceea a comerçului seu. Toti se pareau fericiti, dar fericirea nu erá deplina, cá-ci o tulburá suferinti'a pentru nefericirea veciniloru. Nici o suferintia nu este mai nobila decátu acést'a ; omulu nu e nici odinióra mai mare si mai frumosu decátu in momintele candu suferu pentru omu ! Ati audítu póte de o nobila fiica a Germaniei, carea, la sosirea unui convoiu de prisionieri francesi intr'unu orasiu germanu, vediendu unu Turco,

i-a intinsu man'a si i-a ajutatu sê desbarce. Ce sufletu frumosu, ce anima larga !

Veti asceptá póte, amabile cetitórie, ca sê ve descriu Belg'i'a, séu celu pucinu partile prin cari am trecut ? Am avutu fericirea sê vedu mai multe tieri frumóse, dar locurile ce mi s'au intiparitu in imaginatiune cu mai multu farmecu sunt urmatóriele : Romani'a intre Turnu-Rosiu si Pitesci ; Austri'a de susu, intre Linz si Salzburg ; Alsaci'a cu Strassburgulu ; regiuni le ce forméza brenulu Parisului, si Belg'i'a.

Inchipuiti-ve o gradina bine cultivata, cu riu-sióre, cu alee, de plopi, cu strate de flori si cu vile. Asié este Belg'i'a. La totu pasulu, pre tóta palm'a de locu, se cunósce lucrulu manei omenesci, cá-ci pretotindenea industri'a si-a infiptu sigilulu seu, ca sê fia dovéda a progresulu intelectualu, materialu si moralu. Agrii sunt bine lucrati si bine ingrigiti ; livedile adapate de o multíme de valisióre si canaluri, abundéza de o verdétia próspeta si ridietória. Fabriciele sunt mai numeróse decátu bisericiele pre la noi ; satele sémena cu nesce orasie in floritórie. Vedeti ce póte industri'a si meseri'a !

Are inse si Belg'i'a dosulu seu. Ceriulu nu e pré dulce, ci mai multu norosu si tristu. Granele nu se vedu undulandu cu valurile de auru ca prin tierile nóstre ; napii si cartoffii acopere o mare parte a tieraniului aratoriu. Vitiei inca nu-i priiesce loculu ; de aceea vinurile sunt aduse dintr'alte tieri. Berea inse e la ordinea dîlei ca in Bavari'a si in Angli'a. Beutorii de bere se distingu prin burte gróse, fetie rumene si minte cam tempita.

Acést'a am potut'o observá si prin Germani'a. Neci tieranulu germanu, nici celu din Belg'i'a, n'au vioiciunea si agerimea tieranului romanu. Cei d'antáiu potu scí carte ; ai nostri au din fire bunulu simtiu si inteliginti'a, intr'unu gradu mai inaltu.

Poporatiunea Belgiei e de dóue némuri : valóna si flamánda. Cei d'antáiu apartienu gintei francese, ceialalti sunt de rasa sassona. Limb'a francesca, representata prin valoni, e limb'a claseloru de susu, limb'a diuaristiceí, a instructiunii superióre, si a administratiunii. In poporulu de giosu se vorbesce mai multu flamánd'a, unu dialectu sassonu. Flamándii, mai vértosu femeile, se distingu prin fati'a balana si perulu blondu. Valonii au chipu francesu. Nu sciu déca ur'a natiunala predomnesce, ca pre la noi, intre aceste poporatiuni de origine diferita ; totu ce ve potu spune, este cá Flamándii si Valonii nu se vedu totu-de-una cu ochi buni. Dar ur'a de rasa nu e asié de barbara si brutala ca pre la noi. Acést'a vine din gradulu culturai poporatiuniloru ; progresulu intelectulu subtíe antagonismulu si ingrósa legaturile fratietáti. Ur'a nefundata este unu semn alu popóreloru mai pucinu luminate. Cautati esemplele in patri'a nóstra, si veti gasi destule !

Ce sê ve vorbescu despre Brusel'a? E unu orasiu frumosu, marisioru, curatielu, si renumitu prin comer-ciulu dinteleloru. Are gradini publice, parcuri si padu-rici prin pregiuru; are palate, musee si mai vertosu monumente. Lucsu inca este destulu, si vieti'a nu dife-rence multu de cea parisiana. De asta-data Brusel'a e indesuita de lume. Numerulu celoru veniti din Pa-risu este fôrte insemnatu. Bruselesii esceleza prin ospitalitate, mai vertosu acuma, candu orasiulu e plinu de raniti si de prizonieri francesi. Ambulantele sunt numerose si administrate intr'unu modu demnu de tóta laud'a; afara de acést'a nefericitii soldati sunt in-tempinati pretotindenea cu afabilitate. Particularii i i-au pre unde-i intalnescu si-i ducu prin restaurante de i mangaia si-i ospetéza. Turcosi, de si rari, sunt petrunci pana la lacrimi de filantropi'a celoru ce le ofe-rescu cigári, tabacu, si câte unu pocalu de beutura.

In lun'a trecuta, vineri in 23 s'au inceputu solemnitàile aniversării independintiei belge, si-au tienutu pana luni sér'a in 26, terminandu-se c'unu focu artificialu admirabilu. Unu timpu minunatu a fa-valorisatu petrecerile populare in acele patru dîle. Cu ocaziunea acestoru solemnități avui fericirea de-a vedé pre regin'a, fôrte de aprópe. Ea scoborá pre unulu din bulevarde, in trasura de gala, si multumiá c'unu su-risu gratosu celoru ce-o salutau. Ea erá insocita de contés'a de Flandri'a, sor'a lui Carolu-voda, fic'a ce-tatiénului romanu Antoniu de Hohenzollern.

Regin'a Belgiloru nu se pré bucura de-o frumu-setie origina'a.

Asiu voi sê continuu acésta mica conversare, dar cói'a e dejá plina. Amabilele cetitórie mi-voru permite dar sê me oprescu aici si sê le remanu detoriu pentru alta-data. Sperezu a face in curendu o excursiune la Waterloo si Avers, si cu acestu privilegiu me voi in-torná in salonulu dvóstre.

I. Lapedatu.

Teatrulu din Bucuresci.

In fine stagiunea recorósa sosese, si ét'o cá ne-ntréba:

— Ce ati facutu pana acum pentru teatru, acésta „amabila si sigura scóla de moravuri, unde fia-care merge sê caute moral'a petrecéndu-si, si, petrecéndu, sê se faca mai bunu?*)

— Ce amu facutu, séu — mai bine — ce ati fa-cutu? intrebâmu si noi.

— Nimicu! — raspunde cu 'ntristare scen'a ro-mana. . . . Nimicu a fara d'unu regulamentu de cen-sura!

Si cu tóte acestea sunt mai multe diecimi de ani, de candu teatrulu se organizéza si reorganizéza, de candu cuvintele de „scen'a natiunala“ si „inflorirea ei“ se audu adesea pronunsiandu-se, de candu in fine artea dramatica — acésta arte, aprópe divina, care ne 'nzavoresce tóte simtiurile**) — se totu silesce a-si ajunge dori'a perfectiune la noi in tíera!

*) „Discours sur les spectacles“ par M. François de Neufchâteau.

**) Louis Riccoboni.

Cátu e de dorerosu a nu avé unu teatru natiunala bine organizatu!

Cátu e de dorerosu, candu conclusiunea finala, la care naturalminte fia-care s'opresce, este cá tóta caus'a reului consta 'n ambiuniunea celoru ce se prefira la po-tere d'a reduce acésta institutiune, care a esistatu la tóte natiunile cele mai vechi, — la cele mai civilisate, ca si la cele mai selbatice*) — d'a o reduce la umili-tulu rolu alu unei figuri de céra, careia sê-i dea a dóu'a dí form'a ce au visatu in nóptea trecuta!

Cátu de dorerosu, in fine, candu alta cauza, nu mai pucinu daunatória artei dramatice, este desunirea dintre artisti si interesele loru personale.

— Dar, obiecta guvernulu — care se sili sê stér-ga subventiunea teatrala din bugetulu statului — n'a-remu bani de respitu pentru asemenea *bagatele*.

Audíndu asemenea frase si aducéndu-ni aminte, din istori'a artei dramatice, despre ceea ce faceau an-ticii pentru teatru, unu desgustu ne cuprinde.

Ati trecutu de multu, timpuri in cari representa-tiunea celoru trei tragedie ale lui Sofocle costá pe Ato-niani mai multi bani de cátu resbe'ulu pelopone-siacu!

Ati trecutu de multu si voi ani, in cari unu Ros-cius Galus primíá 75,000 livre pe anu, pentru ca sê jóce pe scen'a romana, ér poetulu Labienu erá grati-ficatu de Juliu Cesare cu 60,000 livre, pentru ca sê eso-cute insu-si o piesa compusa de elu.

Ati trecutu de multu timpuri de clasicitate 'n care importanti'a acestui geniu de petrecere erá la inaltimea devisei „ridento castigat mores“ si, de la voi pana asta-di, revolutiunile ce s'au operatu in mora-vuri, au schimbatu profundu caracterulu societáti moderne.

Dar sê revenimu la starea 'n care se afla teatrulu romanu!

In anulu 1868, se elaborá unu proiectu de orga-nisatiune a teatrului romanu in genere, a celui de prin orasiile principale mai in parte.

Proiectulu fusese elaboratu de ómeni cu totulu competinti in acésta materia, barbati respectabili si literati eruditi, ca domnii I. Eliade Radulescu, V. Ales. Urechia etc., cu concursulu si aprobatiunea chiar a corpului artisticu.

Pusu sub auspiciile guvernului si condusu de catra insu-si reprezentantii naturali ai artei dramatice, de catra artisti, proiectulu prevedea o cassa de pensiuni pentru vechii preoti ai cultului teatralu, indemnandu astu-felu pe junii cu mai multa instructiune a imbratí-siá acesta cariera si facéndu sê dispara de pe scena „artistii dramatici de ocaziune, ce crescu nesaditi prin tóte anghiurile tieri si-ale caroru absurde pretensiuni nu mai potu fi domolite de nici o fortia“, cum dícea comisiunea esaminatória pentru cursulu de artea dra-matica gratuitu, din anulu 1867 de la Conserva-toriu.**)

Acelu proiectu se presintá adunării legislative si pana adi zace in arhivele ei, gratia relei vointie a unora, crescuti in sfere si in simtieminte straine, care credu cá asemenea legi nu se potu dis-

*) „Aristipe.“ — „Du theatre en general“ (Ma-nuel theatral) pag. 492.

**) Raportu inregistratu la nr. 7076 din 13 dec. 1867.

cută decâtu atunci, candu nu mai e nimicu de desbatutu.

Teatrulu remase dar ca si pana aci, adeca in starea primit va, acea pe candu trupe isolate, sub numire in Franci'a de „Confrères de la passion“ si „Enfans sans souci“ represintau misterie si moralitati.

Singur'a deosebire numai este, câ adi dóra nu se represinta piese ca „Moise“ de Ezechiel tragiculu, din seclulu alu doilea alu erei crestine, si ca „Cristosu pascon“ de St. Gregoriu Nazianzulu, in seclulu alu patrulea.

In colo aceea-si neregula, acelea-si trupe, mai multu séu mai pucinu numeroase, sub numiri mai multu seu mai pucinu variate, sunt represintatiunea artei dramatice.

Acésta fiindu starca scenei romane in 1869 — ca sé nu mai vorbimu de starea ei mai nainte de 1866 — erá ce-va firescu ca de la anulu 1869, de la cei de la putere in acestu anu, sé aseptámu mai multu.

Dar in vanu!

O pieza rea presida ne'ncetatu la consolidarea teatrului romanescu, o piéza rea; care mai câ ne face a desperá de vr'o imbunatatire durabila.

O subventiune, trecuta in bugetulu statului, si destinata pentru sustienerea teatrului, adi nu mai existe, o repetámu, si spre a se poté la timpu invocá unu motivu, spre a se poté pune dupa perdéu'a unei seuse óre-care, ministeriulu de culte si instructiune publica incercá a intrebuintiá acea subventiune pentru „instructiunea si educatiunea“ artistiloru . . . viitori, prevediendu o singura catedra „pentru istori'a artei dramatice si declamatiune“ la Conservatoriulu din Bucuresci. *)

Mesur'a, nu esitámu a o declará, e insuficiente si luata numai pentru ca la timpu sé aiba cum sé se arunce pulbere in ochii lumii, cum díce Romanulu.

Cu tóte astea teatrulu remane éra-si in starea-i primitiva.

Credemu, câ ne implinimu o detoria d'a semnalá reulu si d'a cere, in numele utilitatii acestei institutiuni, indreptare si éra-si indreptare.

„A sustiené artea, a radica teatrulu romanu din scaderea in care este, a resplatí meritulu, a ne impliní in sferitu dreptulu si detori'a unui poporu viu, acésta a fostu si va fi manifestarea nóstra“ — díceau la 1861 o multime de cetatieni romani intr'o epistola a loru. **)

Ce mangaiatoriu ar fi pentru noi sé mai audímu si adi asemenea cuvinte, asemenea manifestári.

Ar fi mangaiatoriu, câ-ci — trebuie s'o marturimu — si initiativ'a privata a cetatieniloru face multu pentru o institutiune publica.

Nu, domni cari poteti séu sunteti in positiune a poté face ce-va pentru scen'a romana, nu negligeti acésta salutaria institutiune, nu ucideti acésta frumoasa arte, care — fiindu bine ingrigita si tratata — ar face sé se respandéca instructiunea in celu mai generalu modu, ar plantá in spiritulu fia-carui cetatianu principie utile, ar cultivá ratiunea publica, atátu de multu neglesa, ar reduce in fine pe ómeni la acele idei simple, lamurite, inteligibile, cari sunt mai bune decâtu ori-

care altele, adeca la cele mai de capetenia si mai facile notiuni de adeveru morala si d'o sanetósa politica. *)

Teatrulu este, de buna séma, celu mai activu si mai promptu midilocu d'antári poternicu ratiunea umana si d'a respandí in poporu o mare catatíme de lumina. **)

In teatru o elocintia simpla si luminósa póte redeseptá, intr'unu momentu, o natiune adormita.

In teatru majestós'a cugetare a unui singuru omu póte inflacará tóte sufletele, ca printr'o comotiune electrica! . . .

Nu, sé nu fimu cu toti . . . si mai cu séma sé nu fiti dvóstre, nepasatori pentru acésta traditiunala institutiune!

Mosii generatiunii prasinte au facutu mai multu de câtu face dins'a.

Si-apoi, cum dícea Voltaire, trebuie sé fie unu inimicu alu patriei sale ácela, care ar condamná spectaclele. ***)

(„Rom.“)

G. Dem. Theodorescu.

Vill'a Brateanu.

— 7 octomvre. —

Déca astu fi pictoru! ce materia ampla pentru penelulu meu. Pitecii au o positiune admirabila. Urbe distinta prin positiunea-i pitoréca si mai alesu prin patriotismulu cetatieniloru sei.

Pe culmea dealului auritu de ultimele radie a sórelui si incoronatu cu selbe me vedu incungiuratu de o catena de coline, ale caroru cóste sunt adornate cu vie. La spatelu colinei in directiunea nordu-ostu sinialtia carunt'a frunte Galbinulu; la pic'órele ei spre sudu-vestu se intinde unu frumosu siesu traversatu de dóue riuri, cari, dupa o despartire indelungata intalnindu-se se inbratiosiéza ca doi amanti: riulu dómnei si Argesiulu.

Pe cóstele acestoru coline se inialtia vill'a cetatieniloru I. C. Brateanu.

Am fostu fericitu a petreco dóue díle in acésta villa, unde affai intrunita intrég'a familia Brateanu.

Ioanu Brateanu abié esítu din arestu, unde lutiraise man'a regimului, e inca suferitoriu. Marele cetatianu a trebuitu sé fi suferitu multu si moralmente si fisicaminte.

Am petrecutu óre dulci in societatea lui.

Brateanu e unu personagiulu plinu de demnitate si elocintia. E unu omu de anima, cu ingeniu cultu si onestate rara: calitati pe cari adi nu le poti avé fara a fi pedepsitu.

Natur'a câte odata din propri'a-i autoritate creéza geniuri, cari nu potu fi decâtu generóse, geniuri pe cari le poti frange, dar nu le poti indoi. Brateanu e unulu din acestia. Elu e un'a din fortele viitoriului; „vir“ l'ar numí stramosiulu Virgiliu.

Eu iubescu, admiru in Brateanu, nu individualitatea, ci ide'a, principiu ce personifica, idealulu ce represinta. Mi-vorbi despre Romani'a, despre idealulu

*) Publicatiunea nr. 9134 din „Monitorulu oficial“ nr. 210, din 25 sept., a ministeriului.

**) „Romanulu“ din 16 noemvre, 1861, pagin'a 1003.

*) „Aristippe.“ Manuel theatral, p. 492.

**) „Du theatre en general“ eod. loc. cit.

***) „Voltaire“ cit. apud. „Aristippe“ loc. cit.

Romanilor, despre anticele tiranii și despre noua licinție. Vai, națiunii, care nu are un ideal — mi-dăse elu. Asié e. Rom'a antică avu idealul progresului poporului romanu, care voi sê reunésca lumea intréga în Itali'a; Napoleonu primulu avu idealul progresului poporului francesu care nesu a renoi civilisatiunea. Noi Romanii avem unu nou motoru alu progresului: Lemancipatiunea natiunala.

Romania adă e prostituată. În ea s'a incubat materialismulu celu mai degradatoriu, machiavelismulu celu mai infernal. Științele prostituate, patriotismulu amortitu, pasiunile nobile degenerate. Ce facu Romanii? Stricati de vechi'a tirania și de noua licinție și desfrenare, gemu robiti, tradati și maltratati.

Cugetu la glori'a trecută, mandri'a năse în pieptulu meu; privescu în juru și cercu Romania, dar n'o aflu nicaiere. O! Romania unde sunt fiii tei? unde e glori'a ta? Ce-ti lipsese deca nu forti'a concordiei? Asta-di în acésta frumoasă dar neferice Romania totulu e interesu, arbitriu și calumniă, ér ómenii de geniu și de anima sunt persecutati, fiindu că multimea pigmeiloru nu póte, nu scie apretiu actiunile lor. Poporulu romanu are debilitatea decrepitetiei, dar elu chiar atunci candu e aprópe de mórte renăse mai vigorosu. Sê speramu!

I. C. Drăgescu.

O dómra romana despre teatrulu natiunalu.

În momentul d'a pune fói'a sub tipariu primulu urmatóri'a scrisóre gentila:

Turda 20 oct. 1870.

Domnulu meu,

Am cetitu cu multa placere frumosulu dtale discursu, ținutu în adunarea din Dev'a, prin care ai sciutu atátu de viu și adevératu descrie necesitatea inființării unui teatru natiunalu, încátu toti cetitorii și toți adevératii Romani, trebuie sê dica dimpreuna cu dta:

— Sê fondamu teatru natiunalu!

Da, domnulu meu, sê ne unim cu totii, ca sê potemu vedé în scurtu realizata acésta frumoasă și măréția idea!

Am regretatu fórte multu, că nu amu potutu luá parte la acea adunare, (consortele meu érá dusu în cauze fórte momentóse,) ti-promisiur înse, că si eu me voi silí a face totu, ce-mi va stá prin potintia, spre inființarea și realizarea acésti scopu.

Te rogu primesce etc.

Emilia Ratiu.

CE E NOU?

** (In nrulu presinte) publicamu instructiv'a relatere a dlui Hodosiu despre teatrele romane din Romania de peste Carpati. Titlulu acéstei relatiuni va indicá numai decátu gresiél'a de péna vérita în reportulu nostru din nr. 39, în care s'a dísu, că la adunarea de la Deva dlu Hodosiu a vorbitu despre inființarea teatrelor în Romania de dincóce de Carpati.

** (Societatea academica romana.) Ca adausu la reporturile nóstre despre sesiunea din anulu acést'a a societátii academice romane, mai publicamu înca urmatóriele: în ședinți'a de la 12/24 septemvre fostii

membrii actuali ai Societátii, cari din grave impregiurări au dimisiunatu, a nume dnii: Alesandru Hasdeu, Stefanu Gonata, Ionu Stragescu și Andreiu Mocioni, s'au alesu în unanimitate membrii onorari ai Societátii. S'au mai alesu membrii onorari dlu dr. I. S. Steens-trup, secretariulu academiei de sciintie din Copenhaga, și dlu Felipe Monlau, membrulu academiei spanióle din Madridu. Concursulu pentru traductiunea operei lui Iuliu Cesare „De bello Gallico“ se va mai publicá înca odată. Vice-presedinte s'a realesu dlu Cipariu, în fine s'a alesu membrii doi ai delegatiunii în persoanele dloru V. A. Urechia și Petru Poenariu.

** (Congresulu bisericescu natiunalu) alu Romanilor de confesiunea gr. or. s'a deschisu în 1/13 octomvre la Sibiu.

** (Societatea Alexi-Sincaiana.) a teologiloru romani din Gherla s'a reconstituitu în anulu acést'a astfel: conducatoru realesu dlu profesorulu Nicolau Moldovanu, presedinte Iosifu Cristea, vice-presedinte Ioanu Goronu, notariu ale corespundintielor Andreiu Popu, notariu ale ședințielor Gavrila Muresianu, bibliotecariu Vasiliu Carsiai, cassariu Aureliu Lupanu, controlorulu Gregoriu Sima. Se va mai alege unu comitetu revediatoriu de noue membri.

= (Societatea de lectura a teologiloru din Blasiu) pre anulu scolasticu curinte ținú ședinți'a constituitória în 9 octomvre. Oficialii alesi sunt: presedinte teologulu de alu patrúlea anu Elia Chirila, notariu alu corespundintielor Georgiu Vlása totu teologu în alu patrúlea anu, cassariu Vasilie Ursu teologu în alu treilea anu, bibliotecariu Petru Precupu teologu în anulu alu doilea, și notariu alu ședințielor Teodoru Crisianu teologu în anulu primu, toti acésti oficiali reesira cu maiortatea de voturi a membriloru societátii. Societatea dispune pan'acuma de 144 fl. v. a. și una biblioteca frumosca de cărți, constatatória din 206 opuri, ér volumine 236.

= (Necrologu.) Din Abrudu ni se scríe: Eri în 9 octomvre unu publicu numerosu petrecú la momentu osamintele bravului invetiatoriu din Scarisóra, Nicolau Munteanu, nascutu în orasiulu Sighisóra, pre care crud'a mórte lu-ajunse în opidulu Campeni, în caletóri'a sa de la parinti catra statiunea de invetiatoriu în Scarisóra, ce în decursu de trei ani o implinise cu multiamit'a superioriloru sei și a comunitátii. E tristu aspectu a vedé înmormentarea unui tineru în etatea cea mai frumoasă, e și mai tristu candu aceea se intempla departe de ai sei, înse cu atátu mai mangaiatoriu este a vedé esprimendu-se iubirea fatia cu unu repausatu. Locuitorii opidului Campeni prin înmormentarea cea pompósa, de care avu parte repausatulu, au doveditu în fapta celu mai bunu simtiementu de iubire, ce merita tóta recunoscinti'a. Deci onóre voue Campeniloru! Éra repausatului sê-i dicemu „fia-ti tierin'a usóra!“

Literatura și arte.

** (Premiu pentru o novela.) Redactiunea „Familiei“ publica premiu de siese galbeni pentru novela cea mai buna. Terminulu concursului é 28 decemvre c. n. Novelele istorice, séu cele poporale voru avé preferintia. (Celelalte diuarie romane sunt rogáte cu totu respectulu a luá notiția despre acéstu concursu.)

* * (*Dlu M. Pascaly*) anuncia in „Romanulu“ in cadra négra, câ dinsulu nu póte jocá in teatrulu nationalu, si e silitu a incepe represintatiunile sale in sal'a Bosel. Intre piesele anunciate vedemu cu bucuria si dóue originale.

Din strainetate.

* * (*Locuinti'a ex-imperatesei Eugeni'a.*) In nrulu trecutu publicaramu o ilustratiune, care represinta locul esiliului nefericitului Napoleonu III. In nrulu presinte publicâmu o alta ilustratiune, care ni infatiseza castelulu din Hastings, unde ex-imperatés'a Eugeni'a petrecu primele septemani dupa detronarea ei. Precum vedeti, ambele aceste casteluri sunt câtu se póte de splendide. Ce folosu de casteluri frumóse, déca nu mai au — tronu?

* * (*De pe campulu resbelului*) avemu sê inregistramu de asta-data sciri in favórea francesiloru. Prussienii fura batuti de patru ori. La 12 oct. Bazaine a facutu cu jumatate din armat'a sa o erumpere, cu care ocaziune prussienii perdura vr'o 5000 de feciori, si o mare cantitate de proviantu. Totu in diu'a aceea prussienii fura batuti si inaintea Parisului, si respinsi pe tóta lini'a din positiunile lor, pe cari le tienura ocupate de trei septemani. A trei'a batalia s'a intemplatu in 16 oct. totu langa Parisu; in acést'a gard'a nationala francesa a frantu o mare parte din armat'a prussiana, si a omoritu vr'o 8000 de feciori. Cetatea St. Cloud fu reocupata de francesi. A patr'a lovitura s'a intemplatu la Verdun, unde prussienii asemene suferira multu. Precum se vede, fortun'a se pare a parasí pe prussieni, si incepe a suride francesiloru. Corespundintii foiloru straine descriu cu colori fórté víue starea cea deplorabila in care se afla armat'a prussiana. Proviantulu s'a gatatu, nu mai este de unde recvirá; apoi frigulu si ploile de tótna asemene facu cumplite stricatiuni, si demoraliseza grozavu spiritulu resboinicu alu soldatiloru, cari de siguru mai bucurosu aru bé p'a casa la — bere.

* * (*Lupta in aeru.*) Precum povesteste o fóia belgiana, Nadar, comandantele balóneloru de aeru din Parisu, a avutu o lupta formalá in caletori'a sa de la Tours. Elu plecá demanéti'a la 6 óre, si deja la 11 se aflá inaintea Parisului, unde la o innaltíme cam de 3000 metri se aniná d'a supra fortulu Charenton. Totu in acelu timpu, in care „Intrepide“-ulu lui Nadar aparú in orisonu, se ivi si unu alu doile balonu in aeru. Atunce Nadar incepú a fálfaí unu drapelu francesu. La acést'a balonulu celalaltu, dreptu respunsu, scóse si elu drapelulu francesu. Cei din fortu salutara cu bucuria ambele balóne, cari se apropiau din ce in ce mai multu unulu catra altulu. De odata se audí in aeru unu tresnetu, apoi mai multe puscature, dupa cari se facú fumu mare. Cei din fortu la inceputu credeau, câ aceste sunt salvele de bucuria. Inse numai decátu observara, câ unulu dintre balóne cade in josu. Erá a lui Nadar. Celalaltu balonu trase in laintru drapelulu francesu, si scóse celu prussianu. Erá dar o tradare. Nadar se suí pe fune in susu. Implú sparturele facute de glóntie, — si atunci incepú elu sê atace. Elu fu norocosu. Nimerí bine. Balonulu prussianu cadiú la pamentu cu o rape-

diune infricosiata, — éra Nadar a sositu cu norocu la Parisu.

Gâcitura numerica

de Stefanu Vela.

9. 3. 2. Carne-lu invelesce,
Unde-apoi incetu si cresce.
1. 6. 7. Se sucesce cam usioru|
De fetitia 'n siediatori;
Se albesce iutisioru,
Nu ca pandi'a de fuioru.
8. 9. 10. 12. De episcopi se sfintiescu
La cultulu Ddieiescu.
4. 7. 11. 5. 3. 12. 13. In padure e comunu,
Mai alesu unde-i goronu;
De se taia tinerelu,
Délú-i plinu cu elu.
- 1—13. E unu tineru laudatu
La Romani din satu in satu,
Preotímea lu-pémarescu
Cariera-i fericescu;
E nascutu in deru
Ca se fie oratoru.

Deslegarea gâciturei de semne din nr. 36.

Candu din Rom'a cea marétia
Pe-astea plaiuri ne-au adusu
Traianu, ale carui bratie,
Pe toti Dacii au supusu;
Cu a sa vóce mi-a dísu mie:
Acestu locu incantatoriu,
De-acum éta tí-lu dau tie,
Ca sê-mi fii moscenitoriu!
Si-ori câtu timpu Romanu vei fi,
Nu te teme câ-i perí!

Tautu.

Deslegare buna primiramu de la dómnele si domnisiórele: Maria Gaitanu, Maria Brasioveanu, Silvia Moldovanu, Idonia Damsia n. Emanuilu; si de la domnii: R. Popea, Demetriu Gasparu.

Post'a Redactiunii.

Lieg'u. Vomu primí cu placere schitiile promise. Salutare!
Brusela. Poesi'a intitulata „Anelulu satanei“ n'a sositu la noi. Tramite-ni-o de nou!
Semlacu. Se voru tramite.
Gratiu. 650 esemplare si 10 fl.

Suplementu: „Cavalerii noptii“ tomulu I, còl'a XV.

Proprietariu, redactoru respundiatoru si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alexandru Kocsí in Pest'a. Piat'i'a Pesciloru, Nr. 9.